

Barnkonsekvensanalyser och stadsplanering

– Vilka lärdomar finns inom projekt i Stockholm, Göteborg och Malmö?

Barnkonventionen blev lag i Sverige den 1:a januari 2020 och detta betyder att barns bästa ska tas hänsyn till i alla beslut som rör barn, alltså även inom stadsplaneringen. För att hitta exempel på hur detta kan göras inom den kommunala planprocessen har Stockholms, Göteborgs och Malmös arbete med barnkonsekvensanalyser undersökts och även faktorer som försvårar eller förbättrar arbetet har kunnat urskiljas.

Barns uppväxtvillkor och levnadsmiljöer i städer är en ständigt aktuell fråga. I takt med att städer förtätas och förnyas ökar konkurrensen om marken, och en alltför vanlig företeelse är att barns platser i städerna minskar i storlek när allt fler aktiviteter ska dela på en allt mindre yta. Barn upplever begränsningar i deras tillgång till, och delaktighet i, stadslivet som ofta planeras ur ett vuxet perspektiv.

Den första januari 2020 blev Barnkonventionen lag i Sverige, vilket betyder att barns bästa ska beaktas när beslut som rör barn fattas. Det gäller rimligtvis även barnens uppväxt- och levnadsmiljö i städer. Det finns därför skäl till att granska hur stadsplaneringen kan spela en roll i konventionens uppfyllande. Både barns rätt till skydd och utveckling och barns rätt till delaktighet i beslut som rör dem är fastställda i Barnkonventionen, så hur kan dessa rättigheter uppfyllas i stadsplaneringsprocessen?

Barnkonsekvensanalyser är ett verktyg som ska lyfta barnrättsperspektivet, alltså att barns rättigheter i enlighet med Barnkonventionen uppfylls, i verksamheter och i beslutsfattandeprocesser. Barnkonsekvensanalyser har på senare år börjat användas inom den kommunala stadsplaneringen och är ett sätt att belysa

barnspecifika frågor och för att beakta barnrättsperspektivet i planprocessen. Arbetet med barnkonsekvensanalyser är en resurskrävande process, varför det främst finns exempel på metoder och tillämpningar i Sveriges tre storstäder; Stockholm, Göteborg och Malmö.

I samband med lagstiftningen av Barnkonventionen kommer förväntningsvis fler kommuner och aktörer inom stadsplaneringen ta fram arbetssätt för att uppfylla barns rättigheter i sina verksamheter. Erfarenheterna och kunskapen om barnkonsekvensanalyser som finns i Stockholm, Göteborg och Malmö har genom denna studie samlats med förhoppningen att fler kommuner kan utveckla rutiner och arbetssätt för barnkonsekvensanalyser. Genom en analys av kommunernas dokument, granskning av tre verkliga stadsplaneringsprojekt samt intervjuer med involverade tjänstepersoner har både framgångsfaktorer och svårigheter identifierats i processen.

För det första konstaterades det att en barnkonsekvensanalys i sig självt inte är tillräckligt för att Barnkonventionen ska uppfyllas. Enligt Barnkonventionen har barn både rätt till skydd och utveckling och rätt till att delta i beslut som rör barn. Det finns dock inga krav på varken att det som planeras och byggs ska vara barnvänligt, och inte heller på att barn ska delta i planprocessen och göra sin åsikt hörda. Särskilt i projekt där gamla industriområden förnyas till bostadsområden finns svårigheter med att göra barn delaktiga. Ofta finns ju inte där några barn inom planområdet att tillfråga och göra delaktiga. Kanske kan barn i närliggande områden tillfråga istället? Här krävs det också kunskap om barns miljöer och barns perspektiv i staden för att lyckas översätta informationen som barn kan ge

till information som planerare kan använda.

Definitionen av nollalternativet i barnkonsekvensanalysen spelar en roll för hur väl barns rättigheter uppfylls i planförslaget. Antingen kan nollalternativet vara den gällande planen, och analysen kan sedan utgå från en jämförelse mellan rådande plan och planförslaget. Nollalternativet kanske skulle kunna definieras som barns bästa istället. På så vis skulle barnkonsekvensanalysen belysa konsekvenserna av att inte bygga barnvänligt snarare är konsekvenserna för barn av planförslaget.

Framgångsfaktorerna, alltså företeelser som ökar chanserna till att Barnkonventionen uppfylls genom en barnkonsekvensanalys, är mestadels kopplade till kommunernas rutiner och deras integration i planprocessen i stort. Först och främst är det viktigt att barnrättsperspektivet beaktas tidigt i planprocessen. Dels ökar detta chanserna till att barn faktiskt deltar i framtagandet av barnkonsekvensanalysen, men det betyder också att det finns utrymme i planen att säkerställa barnvänliga miljöer. Det är även viktigt att det finns rutiner och engagerade planerare som driver barnfrågorna. Rutiner är viktigt för att arbetet ska få större vikt i planprocessen. Engagemanget behövs för att dessa rutiner, som ännu inte är krav, ska följas. Den tredje framgångsfaktorn som identifierades var att rutinerna för barnkonsekvensanalyser bör vara integrerade i planprocessen, jämfört med om det är en punktinsats. Som en punktinsats kan analysen snarare bli en konsekvensbeskrivning utan att några åtgärder för barns bästa genomförs.

Svårigheterna har att göra med förankringen av arbetet med barnkonsekvensanalyser och vilket stöd och resurser som tilldelas arbetet. Att det

saknas krav, både vad gäller barns miljöer och barns deltagande, är en av de främsta svårigheterna. Därtill utgör begränsningar i planprocessen ett hinder, det finns inte alltid möjlighet att utföra det tidskrävande arbete som en barnkonsekvensanalys medför. Detta kan även påverka inställningen bland aktörerna negativt, och det riskerar att ses som en extra syssla som ligger utanför den normala planprocessen. Den tredje och sista svårigheten som urskilts är att det finns ett kunskapsglapp, både bland planerare och beslutsfattare, om barnkonsekvensanalyser och om barns miljöer.

Det kan även konstateras att svårigheterna är mer avgörande än framgångsfaktorerna, vilket är värt att ta med sig i utvecklandet av kommuners rutiner för barnkonsekvensanalyser. Men i samband med lagstiftandet av Barnkonventionen kanske det kommer ställas fler krav, och dessutom belyses frågan vilket kan leda till att fler får kunskap om barns rättigheter vilket är positivt. Förhoppningsvis finns det inom en snar framtid fler exempel och erfarenheter från andra kommuner som kan bidra till utvecklandet av barnkonsekvensanalyser som verktyg för att omsätta Barnkonventionen till handling i stadsplaneringen.

Av: Vendela Åslund, Lunds Tekniska Högskola